

NEREDE BULUŞALIM?

(Alevî - Sünnî Nasıl Kaynaşır?)

HÜSEYİN TUĞCU*

İnsanlık tarihine mührünü vuran, tüm dünyaya örnek olan, farklı ilim, din, ırk, kültür özellikleri taşıyan, nice mazumlara, masumlara, yetimlere, öksüzlere, kimsesizlere, güçsüzlere, çaresizlere kol-kanat geren, haklılara, muhtaçlara yardım elini uzatan aziz milletimizin, farklı kültür, inanç, örf adet ve geleneklerini gözönünde bulundurarak, ortak değerleri baştacı ederek, tarihî, dinî, millî, kültürel, maddî ve manevî değerlerinden destek alarak, şehit kanlarıyla şekillenen Türk Bayrağı'nın gölgesinde, gaziler yurdu bu kutsal topraklarda, Sivas'ta, Maraş'ta, Çorum'da, İstanbul'da... toplumun huzurunu bozan art niyetlilerin samimiyetsizlerin, bozguncuların, bölücülerin, fitnecilerin, tahrikçilerin, provakatörlerin, ikiyüzlülerin, kalleşlerin, hainlerin, gafillerin, düşmanla işbirlikçilerin, marksistlerin, komünistlerin, materyalistlerin, ateistlerin, vatan, millet, din, devlet düşmanlarının tekrar tekrar sahneye koydukları oyunlarına gelmemesi için, bazı yöneticilerin, ehliyetsizlerin, bilgisizlerin, cahillerin, beceriksizlerin, basiretsizlerin... aynı gaflete, hatalara düşmemesi için; Türkiye Cumhuriyeti Devleti başta olmak üzere, kendini büyük Türk milletinin bir ferdi olarak gören, ancak, çeşitli sebeplerle dünyanın değişik yerlerinde bulunan her Türk vatandaşının, milletimizin, dirlik-düzenliliği, birlik ve beraberliği,

* Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Araştırma Görelisi, *Genç Erenler Dergisi* Danışman Koordinatörü.

vatanın bölünmezliği, devletin bütünlüğü, güçlülüğü, sonsuzluğu için, aynı havayı, suyu, işi, aşu, dili, dini, acıyı, kederi, neşeyi, sevinci, sosyal gerçekleri paylaşan Alevî-Sünnî toplumumuzun barış içinde yaşamaları için şu konulara dikkat çekilmek istenmiştir:

İlim, İslâm, hoşgörü, sevgi, saygı, ahlâk, adalet, barış, kardeşlik dayanışma, samimiyet, medeniyet, büyük millet, yüce devlet tecrübeleri çerçevesinde; kardeşçe, dostça, özgürce, insanca yaşamasını sağlamak amacıyla;

1- İslâm'ın asıl kaynağının daima temiz, saf, berrak olduğu, aydınlar tarafından halka devamlı hatırlatılmalıdır. Müslümanların, her toplumda olduğu gibi, hatalarının, bid'at (sonradan ortaya konulanların) ve hurafelerin (uydurmaların), İslâm'ın güzelliğini gölgeleyemeyeceği bilinmelidir.

2- Ayrılıkların, farklı düşünce ve kültür yapılarının olabileceği, halkın anlayacağı dilden anlatılmalıdır.

3- Problemlerin, kendi inancımız, mezhebimiz, meşrebimiz, ekolumuz (tutumumuz), tarikatımız (gidişimiz), cemaatimiz, partimiz, v.s.'nin ölçüleriyle değil; ilmî, dinî, millî, tarihî, insanî ölçülerle çözümlenebileceği daima hatırlanmalıdır.

4- Alevîlik-Sünnîlik ayrımında, sondan başa doğru değil, baştan sona doğru bir sıra takip edilerek, tarihî gerçeklerden, esas kaynaklardan yola çıkılmalıdır. Söylentilere, masal ve hikâyelere yer verilmemeli, böyle olanlar da, doğru bir şekilde halka iletilmelidir.

5- Problemleri çözmek için, önce, ortak noktaların belirlenmesi gerektiği, prensip olarak kabul edilmelidir.

6- Gerçek Alevîlik ve Sünnîlik ile sahtesi (bilgisizler, ayrımcılar) bilimsel açıdan ortaya konulmalı, samimî olanlar üzerinde durulmalıdır.

7- Alevîlik ve Sünnîlik'teki güzelliklerin sadece kendilerinden kaynaklanmadığı, temelde İslâm ve Türk kültürünün güzelliklerinden kaynaklandığı, topluma anlatılmalıdır. Taassup veya hoşgörünün, her iki düşünce yapısına sahip olan insanlar tarafından, farklı zaman veya

mekânlarda, zaman zaman kullanıldığı, bütün bunların kişisel veya toplumsal özelliklerden kaynaklandığı, örneklerle belirtmek gerekmektedir. Hataların temelinde, insan unsurunun bulunduğu, gözden uzak tutulmamalıdır.

8- Herkesin bilir-bilmez konuştuğu Diyanet-Siyaset-Tababet (Tıp) konularından, özellikle dinî konularda, sahasında ehliyetli kişilerin konuşmasını kolaylaştıran çalışmalar yapılmalıdır.

9- Alevîlik-Bektaşîlik-Sünnîlik hakkında bilgi ve belgelerin toplu halde bulunduğu, merkezi Ankara'da bulunan, bir dökümantasyon merkezi kurulmalıdır.

10- Alevî - Sünnî kültürel özelliklerinin ortak yönlerini ortaya koyan, uzlaşmayı, yakınlaşmayı sağlayan, partiler ve cemaatler üstü, yabancı felsefî düşüncelerden uzak, millî çizgide, ilme dayalı, akılcı, araştırmacı aylık bir dergi veya gazete çıkarılmalıdır. Derginin veya gazetenin hedef kitlesi; birlik, barış, kardeşlik amaçlı genel kitleye yönelik; tabulaşmış kanaatleri tartışmaya açarak, ön yargıları kaldırma amaçlı aydınlara yönelik, geçmişin kötü izlerini silerek, farklı ve kaynaşmış, araştırmacı bir gençliğe yönelik olmalıdır.

11- Böyle bir derginin veya gazetenin düzenli bir şekilde, ülke çapındaki tüm Alevî-Bektaşîlik Dede ve Babalarına ulaşması sağlanmalıdır. Dergi veya gazete en az bir yıl süreli olarak, birer aylık halinde ve yüzbin tirajın altında olmamak kaydıyla desteklenmelidir. Derginin veya gazetenin yöneticileri, kesinlikle, herhangi bir siyasî çizgisi uç noktada olanlar olmalıdır. Dergi veya gazete toplumun sağ-sol, Alevî - Sünnî bütün kesimlerine ulaşacak nitelikte olmalıdır.

12- Birlik-beraberlik üzerine yazılan eserlerin yayınlanacağı bir yayınevinin kurulması sağlanmalıdır. Yayınevi ve basımevi birlikte olmalıdır.

13- Erdem dergisinde yapılacağını, Prof. Dr. Sadık Tural'dan öğrendiğim, Alevîlikle ilgili yayınların tahlil ve tenkidine ayrılmış yılda bir yayınlanacak bilimsel bir dergi çıkartılmalıdır.

14- Alevîlik-Sünnîlik konularıyla ilgili olarak, bazı kişi ve kurumlar tarafından, devamlı surette, İran'la tartışmanın, İran'ı tek sebep olarak

göstermenin, ilmî bir dayanağı olamaz. Tarih boyunca ortaya çıkan, bazı siyasî anlaşmazlıklar, hatta kavgalar, tekrar ilim süzgecinden geçirilmelidir. Düşman değil, dost olmanın yolları üzerinde durulmalıdır. Tedbir elden bırakılmamalıdır. Ancak ortak noktaların farklılıklardan daha çok olduğu; İran kültürünün asırlarca Karahanlı, Gazneli, Selçuklu, Osmanlı büyük kültür ve medeniyetlerinin bir parçası olduğu gözden uzak tutulamaz.

Akkoyunlu, Karakoyunlu ve Safevîler bizlere diğer geçmişteki pekçok devletten daha yakındırlar. Şiîler güçlü diye soydaşlarımız olan Tacikistan'ı, Afganistan'ı, Azerbaycan'ı dışlayamayız. Bu ülkelerle yapılan karşılıklı, ikili anlaşmalar tekrar tekrar gözden geçirilmeli, yeni ve daha sağlıklı öneriler üzerinde durulmalıdır.

15- Gerçek Atatürkçü Alevî-Sünnî gençler ile, Atatürkçülüğü maske olarak kullanan Marksist Alevî-Sünnî gençler ayırılmamalı, iyi tanınmalıdır.

16- Oy kaygısıyla, Marksist Alevî ve Sünnîlerin her söyledikleri sözler ve istekler kabul edilmemelidir. Bunlar iktidar partisi başta olmak üzere, yetkili kişi ve kurumlarca, anında cevaplandırılmalıdır.

17- Alevî-Sünnî yakınlığını sağlayıcı kültürel faktörler baz alınarak, üniversiteler ön planda tutularak, şiir, hikâye, roman, tiyatro, film senaryosu yarışmaları düzenlenmelidir. Teşvik ödülleri yüksek tutulmalıdır. Ehil kişi ve kurumlara önem verilmelidir.

18- Alevî-Sünnî kardeşlik-dostluk-birlik dernekleri ve vakıflarının kurulmasına kolaylıklar ve teşvik getirilmelidir. Ayrılmışlar engellenmelidir.

19- TRT kanallarından, her hafta birer saatlik yayında, birlikten yana olan iki-üç Alevî-Sünnî aydının konu hakkında konuşmaları, sohbet etmeleri sağlanmalıdır.

20- Dış güçlerin konuyla ilgili düşmanlıklarını, yanlışlarını, oyunlarını, tarihî bilgi ve belgeler ışığında açıklayacak, gerçekleri anlatacak, bir temel kitap yayınlanmalıdır.

21- Alevî ya da Sünnî kökenli olup da, toplumu sarsıcı konuşmalar, açıklamalar yapan, yayın faaliyetinde bulunanların sözleri,

kısa ve özlü bir biçimde eleştirilerek, cevaplandırılarak, Belediye reklâm panolarında asılı tutulmalı, basın-yayın organlarında halka sunulmalıdır. Mutaassıp Alevî-Sünnî liderlerin, yöneticilerin, ilim adamlarının mutassıphkları teşhir edilmeli ve kamuoyunda uyarılmalıdır.

22- Belediye ve resmî kurumlarda birliği sağlayıcı yer isimleri konulmalıdır. Kısmen de olsa yapılmaya çalışılanlara (Hacı Bektaş Velî, Yunus Emre, Âşık Veysel Parkı, caddesi, sokağı, camii, üniversitesi, ilkokulu, ortaokulu, lisesi, vs.) önem verilmelidir.

23- Türkiye'deki Alevîliğin, Türk toplumunu ilgilendirdiği ve İslâm kaynaklı olduğu üzerinde özenle durulmalıdır. Mazdekizm, Judeo-Grek (Yunan), İran, eski Anadolu, vb. kültürlerin devamı olmadığı hatırlanmalıdır, hatırlatılmalıdır. Gerçek, ilmî belgelerle ortaya konulmalıdır. Marksistlerin eski Anadolu kültürü dedikleri, çok tanrıcı, bilim dışı, ahlâk yoksunu eski Yunan, Roma, Bizans artıklarıdır. Alevîlikle hiçbir ilgisi yoktur.

24- Anadolu'daki halklardan söz ederken, "mozaik" sözcüğünün kullanılmasına karşı çıkılmalı, kullanılmamasına özen gösterilmelidir. İngilizlerin dahi, Osmanlı'dan alıp kullandığı model, tekrar gözden geçirilmelidir.

25- Üniversitelerde konuyla ilgili olarak bilimsel araştırmalar, çalışmalar yaptırılmalı, teşvik edilmelidir.

26- Üniversiteli gençlikten oluşan ve sadece birlik-beraberlik konusu olan şiiirleri, türküleri müzikalize eden bir müzik ve folklor ekibi oluşturulmalıdır.

27- İslâm'ın Cumhuriyetçi, demokratik, laik, toplumsal ve çağdaş bir sistem olduğu, Alevî-Sünnî tüm insanımıza ve hatta diğer toplumlara bile insanca yaşama hakkını verdiği, din ve ilim adamlarınca, halkın anlayacağı dilden anlatılmalı ve yazılmalıdır.

28- Türkiye'deki Alevîliğin, İran'da Caferî, Irak'ta, İmamî, Suriye'de Nusayrî, Lübnan'da Dürzî mezhep ve ekollerinden çok farklı olduğu ortaya konulmalıdır. Özellikle, Bektaşîliğin Sünnîlikle içli-dışlı olduğu, Anadolu ve

Balkanlar'dan örnekler verilerek halka anlatılmalıdır. Konuyla ilgili güzel baskılı, iyi dağıtım yapılmak şartıyla, broşür ve kitapçıklar yayınlanmalıdır.

29- Partiler ve cemaatler üstü bir ilim şûrası (komisyon) oluşturulmalı, Millî sorunlar burada karara bağlanmalı. Daha sonra, yetkili makamlara yardımcı olunmalıdır. Şûra'da tüm idarî, siyasî, adlî, askerî, dinî, iktisadî, sosyal, kültürel, bilimsel yetkisi bulunan resmî, yada gayri resmî kurum, kuruluş, temsilcilerinin fikir, görüş, düşünce ve önerilerine yer verilmeli, değerlendirilmelidir. Ancak, bölücü ve yıkıcılara fırsat verilmemelidir. Alevîlik-Sünnîlik konusu bu şûrada değerlendirilebilir.

30- Üniversiteler, Diyanet İşleri Başkanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Turizm Bakanlığı ile bazı kurum, kuruluş, dernek, vakıf, sendikalar, konuyla ilgili ortaklaşa komisyonlar oluşturmalıdırlar.

31- Hacı Bektaş Veli'nin "Makâlât"ı "Hacı Bektaş Veli'nin Makaleleri" adıyla Millî Eğitim Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı'nca, çok sayıda basılıp yayınlanmalıdır.

32- Örgün ve yaygın eğitimden, özellikle din eğitimi ve öğretiminden, Alevî-Bektaşî dedeleri ve çocukları özel olarak yararlandırılmalıdır. Dedeler cahil bırakılmamalı, dinî eksikliklerini tamamlamalarına yardımcı olunmalıdır. Fakat, hiçbir zaman zorlama olmamalıdır.

33- Alevî-Bektaşîlerin yoğun olduğu bölgelerde görevli müftü ve vâizlerin özel eğitimden, seminerlerden geçirilmeleri gereklidir. Sosyal yönü çok zayıf olanlar, görevlerinden alınıp daha farklı yerlerde, görevlerde istihdam edilmelidir. Müftü, vaiz ve imamların vaaz ve hutbelerde Ehlibeyt, Hz. Ali, Oniki İmamlar üzerinde zaman zaman durmaları, onları Alevî-Sünnî halka anlatmaları, tanıtılmaları yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

34- Avrupa'da ve Avusturalya'daki Alevî kökenli işçi ve ailelerinin, kültürel erozyana uğramaması için, kaybedilmemesi için gereken tedbirler alınmalıdır. Kilisenin, misyonerlerin, oryantalistlerin, Yehova şahitlerinin, Bahaîlerin, vs. tuzağına düşmeleri önlenmelidir, tedbir alınmalıdır.

35- Yesevîlik-Ahilik-Bektaşîlik'in geçmişten günümüze sosyo-kültürel etkileri üzerinde durulmalıdır.

36- Anadolu'nun Türkler tarafından iskânı konusu yeterince incelenmeli Yesevî-Bektaşî derviş ve tekkelerinin rolü ortaya konulmalıdır.

37- Balkanlar'da ve Orta Doğu'da eski Bektaşî tekke ve dergâhlarının kültürel yönden aynen veya müze olarak yeniden açılıp işlerlik kazandırılması için, ülkelerarası siyasî ve kültürel ilişkilerde bulunulmalıdır. Bu konuda, yerinde incelemelerde bulunmak üzere, akademisyenler görevlendirilmelidir.

38- Türk boylarından hem Alevî, hem de Sünnî olanlar, üzerinde durulmalı, niçin böyle oldukları, ilmî olarak açıklanmalıdır (Avşar, Sıraç, Çepnî, Türkmen, Dodurga, v.b., Türk-Kürt-Zaza, Arap-Acem kökenli Alevî ve Sünnîlerin ortak noktaları, paydaları tesbit edilip sonuçlar basın-yayın kanalıyla halka yansıtılmalıdır).

39- Talim Terbiye Kurulu, mevcut hâliyle yetersizdir; edebiyat, tarih, felsefe, sosyoloji, sanat tarihi ile din kültürü ve ahlâk bilgisi dersinin programları ile kitapları mutaassıp tavrılı kurum ve kişilerin elinden alınmalı, bu kurum akademik bir yapıya kavuşturulmalıdır.

40- Üniversitelerin öğretmen yetiştiren eğitim, edebiyat ve ilahiyat fakülteleri ile, tarih, felsefe, sosyoloji v.b. bölümlerinde "Kültür ve İnanç Birliği" dersi konulmalıdır. Öğretmenler bu konuda bilinçlendirilmelidir.

41- Alevî-Sünnî halk âşıklarının, halk ile daha içli-dışlı hâle gelmeleri sağlanmalıdır. Yılda birkaç defa, ortak şölen düzenlenmelidir.

42- Alevî-Sünnî çatışması çıkartmak isteyen yıkıcı, bölücü örgütlerin yayınları ve faaliyetleri devamlı kontrol altında tutulmalıdır. Alevî-Sünnî gençlerin bu örgütlere katılmaları önlenmelidir.

43- Alevîlik ve Sünnîlikle ilgisi olmayan, ya da bunları kabul etmediklerini söyleyen, ima eden, fakat sadece sanatçı ve yazarlık kimliklerini koz olarak kullananların, bazı tahrik edici yazı ve konuşmaları, halka açıklanmalıdır. Tahrikler cevaplandırılmalıdır.

44- Hazreti Ali ve Oniki İmamlar'ın soyundan gelen Alevîlerin ve Sünnîlerin her ikisinin de başta edindikleri, hatta Ehli Sünnet ve'l-

Cemaat'in belkemiğini oluşturan dinî cemaat önderlerini, tanıtıcı genel bir kitap ortaya konulmalıdır (Ahmed Yesevî, Hacı Bektaş Velî, Abdülkadir Geylânî, Ahmed er-Rufâî, Ahmed Tîcanî, Seyyid Nizamoğlu, v.b.).

45- Hazreti Ali'nin soyundan gelmediği halde, her iki tarafça da benimsenen kişiler ile ilgili genel bir kitap yayınlanmalıdır (Yunus Emre, Şeyh Edebâlî, Ahî Evran, Fuzulî, Âşık Veysel, v.b.).

46- Aşure günü, dinî bayram kabul edilmeli ve resmî tatil olmalıdır.

47- Önemli günlerde broşür, bülten, poster, rozet gibi iletişim araçlarından yararlanılmalıdır.

48- Zenginlerin, aydınların, yöneticilerin ortak eserleri (site, kurum, kuruluş, kooperatif, cami, cemevi, özel okul, fabrika v.s.) teşvik edilmelidir (Sakıp Sabancı ve Ali Rıza Bozkurt gibi ünlüler öncülük yapmalıdırlar). Uzun vâdeli olarak, bir küçük örnek şehir (köy - kasaba) inşa edilmeli, değişik bölgelerden, yükseköğretim mezunu ailelerin istekli olanları (Alevî-Sünnî), eşit sayıda seçilerek burada yerleştirilmelidir. Yerleşim yeri, Ankara-Kızılcahamam veya Ankara-Elmadağ anayolu üzerinde kurulmalıdır. Yani toplumun her kesiminin kolaylıkla gözlemleyebildiği bir yerde kurulmalıdır.

49- Alevî - Sünnî bazı köyler arasında, ençok üçer günlük, misafirlik gibi etkinlikler teşvik edilmelidir. Çevre tanıtım gezileri, turlar, kamplar düzenlenmelidir. Kardeş köyler tespit edilmelidir.

50- Din Şûrası'nda, Alevî kökenli İlahiyatçıların da tebliğ sunmalarına imkân tanınmalı, özen gösterilmelidir.

51- Gerek Anadolu'daki birbirinden farklı Alevî grupların içinde; gerekse Azerbaycan ve özellikle Türkmenistan ile Irak ve Suriye Türkleri arasında dinî inanış ve yaşayış konusunda, sosyolog ve ilahiyatçılardan oluşan "alan araştırması" grupları kurulmalı, üç veya beş yıllık bir proje ile sonuçları alınmalıdır.

52- Kültürel kimlik çatışmaları ve bunalımına karşı dinin, özellikle İslâm dininin rolü araştırılmalıdır.

53- Alevî-Sünnî kökenli dede ve müftüler arasında musahiplik (kardeşlik) bağları kurulmalıdır. Bunlar basım-yayın organlarında halka yansıtılmalıdır.

54- Sosyolog ve ilahiyatçılardan oluşan zenginleştirilmiş bir ekip tarafından, dinî hayat ve halk kültürü açısından Türk Alevî ve Sünnîliğiyle ilgili kavram ve terimleri açıklayan "Ansiklopedi" hazırlanmalıdır.

55- Hazreti Ali, Oniki İmam, Ehl-i Beyt, Muaviye, Yezid, Mervan, İmam Cafer Sâdık, İmam Azam Ebû Hanife, Ahmed Yesevî, Hacı Bektaş Velî, Yunus Emre, Şeyh Edebâlî, Hallac-ı Mansur, Nesîmî, Şeyh Bedreddin, Yavuz Sultan Selim, Şah İsmail, Ebussuut Efendi, Pir Sultan Abdal, Âşık Veysel gibi şahsiyetler, Alevî-Sünnî bakış açıları ile birlikte bir kitapta tanıtılmalı, ortak noktalar tesbit edilmelidir.

56- Her sene Nevşehir'in ilçesi Hacıbektaş'ta yapılan üç günlük anma törenlerinde, fırsatı ganimet bilip, Hacı Bektaş Velî ve Atatürk'ün arkasına gizlenerek, din ve devlet düşmanlığı yapan, milletin inançları ile, millî kültürüyle alay eden, yabancı kaynaklı Marksist-Ateistlerin maskeleri, millet önünde sergilenmelidir. Özellikle burada satılan, bölücü, yıkıcı, ayrılıkçı yayınlar önlenmelidir. Törenlerden Sünnîlerin de daha rahat bir ortamda yararlanmalarını sağlayıcı tedbirler alınmalıdır. Yapılan panellerde ve konferanslarda, sırf Alevî kökenli diye dinsizlik propagandası yapanlara fırsat verilmemelidir.

57- Türkiye Cumhuriyeti devleti ve halkının kökü, dayanağı olan Türk ve İslam kültürünün birleştiği, hatta farklı yüzlerce kültür birikiminin toplandığı Osmanlı medeniyeti üzerinde durulmalıdır. Etnik ve kültürel kimliklerin Osmanlı modelinde kaynaştığı, örneklerle sunulmalıdır. Tarihteki bazı hataların, çirkinliklerin, bizlerce ve gelecek nesillerce tekrarlanmaması için, örnek oluşturması gerektiği üzerinde durulmalıdır. Her olaya ters bakan, olayları at gözlüğüyle gözlemeye çalışan, bardağın hep yarısını boş gören değil; daha sağlıklı sonuçlara ulaşmak için, bilim aydınlığında gayret eden bir toplum yapısı ortaya çıkarmak metodlarının gelişmesine yönelik çalışmalar, çabalar içinde olanlar desteklenmelidir.

58- Osmanlı'nın ehliyetsiz, liyâkatsiz kişilerce yönetilmeye çalışıldığı son dönemlerinde, toplum olarak, Alevîsi, Sünnîsi ile sıkıntılı, buhranlı günlerin yaşandığı bir ortamda ortaya çıkan Bektaşî fıkralarının, günümüzdeki bazı medya tarafından, devamlı değiştirilerek ve Müslüman olan Türk

toplumunun idealleri ve inançlarıyla alay etmek için fırsat bilinerek, özellikle Ramazan ayında, hemen hergün yayınlamaları önlenmelidir. Bunlar birleşmeye değil, ayrılığa hizmet etmektedirler. Halbuki birlikten yana olan fıkralar da yazılıp anlatılmalıdır.

59- Sevgi, güven, kardeşlik, dayanışma, dostluk, ortak değerler ortamı oluşturulmalıdır. Hoşgörü, adalet, değişim, etkileşim, yenilik, kültür, din, çağdaşlık, demokrasi, cumhuriyet, laik, İslâm, Müslüman, Türk, azınlık v.b. kavramlar yeniden gözden geçirilmeli, ilmî süzgeçte arındırılmalıdır. Cemaat, şeriat, tarikat gibi kavramlar, tamamen ilim bazında değerlendirilmelidir. Siyasî açıdan bakmak yeterli değil ve olumlu bir sonuç vermemektedir. Yukarıda bahsedilen her bir kavram, günümüz toplum yaşamında, yararlı birer değerler manzumesi hâline getirilmelidir. Bu konuda oyuna gelinmemelidir.

60- Alevî-Sünnî evlilikleri teşvik edilmeli, bu tür evliliklerin masrafları, gerekirse devletçe karşılanmalıdır. Ancak, Marksist, Ateist Alevî ve Sünnî kökenlilerin bu tür sosyal ilişkilerine yardımcı olunmamalıdır. Çünkü, güçlerini, devamlı, kişi ve devlet aleyhinde kullanacaklar, fitne ve fesatlıklarıyla toplumu sürekli rencide edeceklerdir.

61- İlgililerce metodlu bir şekilde, Alevî ve Sünnî toplumun, büyük Türk toplumunun bünyesinde, yeniden kazanılması yönünde, açık, ilmî, kararlı bir politika yolu izlenmelidir.

62- Bireyler;

- Geriye değil, ileriye bakmalı,
- Hataları değil, doğruları görmeli,
- Tartışma değil, sohbet etmeli,
- Sırtını değil, yüzünü dönmeli,
- Samimi olmalı,
- Çok okumalı, taraflı olmamalı,
- Sevmeyi, paylaşmayı öğrenmeli,
- Beğenmedikleri, hoşlanmadıkları, benimsemedikleri bir fikri, düşünceyi, örf, âdet, gelenek, görenek veya inancı sabırla dinlemeli, sabırlı olmalıdırlar.

- Eksiklikleri bağışlayıcı olmalıdırlar.
 - Karşısındakileri rahatsız etmeden, tatlı dille ve davranışla gerçeği söylemeye çalışmalıdırlar.

- Eleştiri yapılacaksa, herkesin içinde değil, yalnızken yapmalıdırlar. "Sana yapılmasını istemediğin birşeyi, sen de başkalarına yapma" ilkesi, ilke edinilmelidir.

- Eleştiriler yıkıcı değil, yapıcı olmalıdır. Eğer, karşı taraf eleştirilecekse, bunu özellikle ve öncelikle, kendi düşünce yapısında olanlardan birileri yapmalıdır. Grupta otokontrol olmalıdır.

- Hissî davranılmamalı, kin güdülmemelidir. Hakaret edilmemeli, nazik olunmalıdır.

- Kendi hatalarını kabullenmeli ve itiraf etmelidir. "Herkes evinin önünü süpürürse, bütün şehir temiz olur" prensibi ışık olmalıdır.

- Karşısındakinin yumuşaklığını fırsat bilip saldırıda bulunulmamalıdır.

- Karşısındaki iyilikleri, güzellikleri, aklî, mantıkî, ilmî sonuçları övgü ve takdirle karşıladığını, açıklamaktan çekinilmemelidir. Ne şekilde olursa olsun, birlik ve beraberlikten yana olanlara, her yönüyle kendisinden çok farklı olsalar da, saygılı olmalıdırlar.

- Başkalarının değer yargılarıyla alay etmemeli, geleneklere ve inançlara saygılı olmalı, bilmediği bir konuda konuşmamalıdırlar.

- Karşılaştıklarında güler yüzlü davranılmalı, selamlaşılmalı, hâl-hatır sorulmalıdır.

- Dinî bayramlarda ziyaretleşmeli, hediyeleşilmelidir.

Dışgüçlerin kışkırtmasındaki Güneydoğu sorunu, sadece ülke topraklarında belli, küçük bir coğrafi bölgede cereyan etmektedir. Halbuki, Alevîlik-Sünnîlik bütün bir vatan sathına yayılmış durumdadır. Çok önemlidir. Derinliğine, genişliğine araştırılıp incelenmesi gereken millî bir sorundur.

Yaraya neşter vurmamak yetmez. Yaranın sarılması zorunludur.

Devletimiz, olayların önemi nisbetinde, milletiyle elele vererek, bu işin üstesinden gelmelidir. Alevîlik Sünnîlik sorunu, halledilmeyecek bir sorun değildir. Yeter ki devlet konuyu ciddî bir şekilde ele alsın.

Asırlardan beri devam eden bu sorun, bugüne kadar, devlet ve millet olarak, ciddiyetle ele alınan, ciddi bir programa konu olarak alınmamıştır. Daha büyük ihtilaflara meydan vermeden, halledilmelidir. Her geçen gün, hattâ her geçen saniye, aleyhte çalışıyor. Bu hususta maddî, manevî hiçbirşey esirgenilmemeli, hiçbir fedakarlıktan kaçınılmamalıdır.

Yukarıda maddeler halinde, genişçe sıralananlar, en kısa zamanda, kısa vâdeli olanları ön plâna çıkarılarak, ilgililerce gündeme getirilmelidir. Malî konularla ilgili ihtiyaçların giderilmesi planlanmadıkça, sadece işin keyfiyetinden söz etmek, ileride olumsuz sonuçların oluşabileceği ve onulmaz yaralarının toplumu sarsabileceği neticesine götüreceğinden, önce, para sorunları, maddî güç kaynakları halledilmelidir. Çalışmaya en kısa zamanda başlanılmalıdır.

Atatürk Kültür Merkezi Başkanı Prof. Dr. Sadık Tural'ın yüzlerce kişiye yazdığı anlamlı mektup, bir şuurlu adımdır. Bu eserin yayınlanmasından hemen sonra bir kavram ve terimler ansiklopedisi oluşturularak, ortak düşüncenin anahtarları oluşturulmalıdır.

Atalarına ve torunlarına karşı sorumluluk duyan akıl, vicdan, insaf ve bilgi sahiplerinin seslerini yükseltmelerini istiyor ve bekliyoruz.